

در هویت ما متفاوت اند. هر چه اهمیت یک موقعیت بیش تر باشد، سهم آن در شکل دادن به هویت ما بیش تر خواهد بود. اهمیت موقعیت‌ها را از دو طریق می‌توان شناخت: سهم آن‌ها در فعلیت بخشی به خود و تأکید جامعه. زمان به سر بردن در یک موقعیت و تأکید بر یک ویژگی در موقعیت‌های متعدد، از عواملی است که در پایداری هویت‌ها مؤثرند. هر چه بر یک ویژگی در موقعیت‌های بیش تری تأکید شود و هر چه فرد در یک موقعیت، زمان بیش تری را سپری کند، هویت مرتبط با آن ویژگی و موقعیت، پایدارتر خواهد بود.

۱۰- پیشنهاد عناوین دیگر برای درس

از بین عنوان‌های پیشنهادی دانش‌آموزان، لازم است موارد اشتباه توسط معلم مشخص شده، سپس از بین بقیه‌ی موارد، بهترین عنوان یا عنوان‌ها انتخاب شود. ملاک درست یا غلط بودن عنوان پیشنهادی، تناسب آن با مفاهیم کلیدی متن و خلاصه‌ی آن است. در انتخاب بهترین عنوان، علاوه بر تناسب، میزان تناسب و سلاست آن از جهت ادبی نیز مورد توجه قرار می‌گیرد.

نمونه‌ی پاسخ دانش‌آموزان

- ۱- هستم اگر می‌روم، گر نروم نیستم
- ۲- کشتی شکستگانیم ای باد شرطه برخیز/ باشد که باز بینیم دیدار آشنا را
- ۳- موقعیت و روند هویت‌یابی
- ۴- نقش موقعیت در شکل‌گیری هویت
- ۵- موقعیت، هویت ما را می‌سازد.
- ۶- نقش موقعیت در هویت‌یابی.

عنوان ۱ و ۲ نارساست و عنوان ۵ بهترین عنوان تلقی می‌شود.

نمونه‌ی پرسش‌های درس

پرسش: رابطه‌ی موقعیت و هویت را با ذکر مثال تحلیل کنید.
پرسش: موقعیت‌های زیر را بر اساس درجه‌ی اهمیت اولویت‌بندی کنید و به سؤال زیر پاسخ دهید.
- اشتغال، مهاجرت از شهری کوچک به شهری بزرگ، ازدواج، انجام دادن

یک کار هنری، قبولی در دانشگاه.

– چرا برخی موقعیت‌ها برای شما مهم‌ترند؟ استدلال کنید.

پرسش: از بین موقعیت‌های دختر/بسر بودن، گردش با دوستان، ازدواج، جهان‌سومی بودن، ساکن منطقه‌ی ۱۸ بودن، اشتغال، تماشای سریال‌های تلویزیون، سفر حج، موفقیت در کنکور:

الف – دو موقعیت بسیار مهم و دو موقعیت کم اهمیت‌تر را مشخص کنید.

ب – دلیل اهمیت آن‌ها را بیان کنید.

پرسش: موقعیت‌های زیر را با هم مقایسه کنید.

الف – مینا دختری از یک خانواده‌ی پر جمعیت و ساکن یکی از روستاهای اصفهان بود. او به علت فقر اقتصادی خانواده، در پانزده سالگی ازدواج کرد و به اتفاق همسرش که کارمند کارخانه‌ی ذوب‌آهن بود به شهر آمد. به پیشنهاد همسرش به تحصیل ادامه داد. دیپلم گرفت. در کنکور سراسری شرکت کرد و در یکی از رشته‌های دانشگاه اصفهان پذیرفته شد.

ب – اکرم دختری از خانواده‌ی پولدار با پسری همسطح خود ازدواج کرد و به همراه همسر خود به خارج از کشور رفت. معاشرت با دوستان ناباب، زمینه‌ی اعتیاد همسر اکرم را ایجاد کرد. این دو نفر تمام دارایی خود را از دست دادند و ...

– مهم‌ترین موقعیت‌های زندگی مینا و اکرم (محمد و علی) کدام‌اند؟

– چه موقعیت‌های دیگری برای هر یک پیش‌بینی می‌کنید؟

– چه تفاوتی بین شناخت آن‌ها از خود وجود دارد؟ چرا؟

موقعیت	موقعیت‌های مهم زندگی	موقعیت‌های آینده	شناخت از خود
مینا			
اکرم			

الف – مهم‌ترین موقعیت‌های زندگی مینا کدام‌اند؟ چرا؟

ب – چه موقعیت‌های دیگری را برای مینا پیش‌بینی می‌کنید؟

پرسش: محمد دانش‌آموز رشته‌ی ریاضی فیزیک در دوره‌ی پیش‌دانشگاهی درس می‌خواند و خود را برای شرکت در کنکور آماده می‌کرد. او بر اثر حادثه‌ی تصادف،

پدر خود را از دست داد. این حادثه ضربه‌ی روحی بزرگی بر او وارد کرد و وی نتوانست در کنکور شرکت کند. محمد که فرزند ارشد خانواده بود، اکنون نان‌آور خانواده شده است.

– چه موقعیت‌هایی برای محمد پیش‌بینی می‌کنید؟
پرسش: با ذکر مثال‌هایی نشان دهید که چگونه موقعیت‌های زیر می‌تواند زمینه‌ی موفقیت یا عدم موفقیت در زندگی افراد را به دنبال داشته باشد.

موقعیت	موقعیت	عدم موفقیت
ازدواج	مثال ۱)	مثال ۲)
سفر به خارج از کشور		
اشتغال		
پذیرفته شدن در دانشگاه		

پرسش: موقعیت‌ها چگونه برای افراد ارزشمند می‌شوند.
پرسش: «آندره آگاسی» تنیس باز مشهور جهان، ایرانی‌الاصل، در معرفی خود به مردم جهان، خود را آمریکایی معرفی می‌کند. چه رابطه‌ای بین شناخت او از خود و موقعیتش وجود دارد؟

پرسش: فرد سیاه‌پوستی را در سه موقعیت متفاوت در نظر بگیرید:
 الف – در کشوری که با وجود نژادهای مختلف، به تبعیض نژادی اعتقاد ندارد.
 ب – در کشوری که تمام ساکنان آن سیاه‌پوست‌اند.
 پ – در کشوری که دارای تفکر تبعیض نژادی است.
 ۱- فرد مذکور در هر موقعیت، چه شناختی از خود به دست می‌آورد؟
 ۲- آیا این شناخت، بادوام و پایدار است؟ چرا؟

نقش «دیگران» در هویت‌یابی چیست؟

اهداف درس

- در پایان درس، انتظار می‌رود دانش‌آموز:
- نقش مقایسه را در شناخت خود و دیگران درک کند.
- با تأثیر تأیید دیگران در هویت‌یابی آشنا شود.
- رابطه‌ی قدرت و هویت‌یابی را درک کند.
- سهم باورها و ارزش‌های مشترک را در هویت‌یابی بشناسد.
- تأثیر تأیید دیگران را در هویت‌یابی تحلیل کند.
- نقش قدرت را در تعیین هویت‌ها ارزیابی کند.
- سهم باورها و ارزش‌های مشترک را در هویت‌یابی تحلیل کند.
- توانایی مقاومت در برابر قدرتمندان و قبولانیدن تعریف موردنظر خود را به آن‌ها پیدا کند.
- برای تعدیل و تغییر بعضی از تفاوت‌های مورد وفاق جامعه تلاش کند.
- توانایی مقاومت در برابر تعاریف نامناسب را پیدا کند.
- به مقاومت در برابر تعاریف نامناسب تمایل پیدا کند.
- نسبت به تغییر و تعدیل بعضی از تفاوت‌های نامتناسب مورد وفاق جامعه توجه پیدا کند.

اجزاء درس

- ۱- عنوان پرسشی درس، ۲- فعالیت ورودی و متن ذیل آن، ۳- فعالیت میانی و متن ذیل آن،
- ۴- فعالیت پایانی، ۵- مفاهیم کلیدی، ۶- خلاصه‌ی درس، ۷- پیشنهاد عناوین دیگر برای درس.

نمونه‌ی تدریس

۱- عنوان پرسشی درس (نقش «دیگران» در هویت یابی چیست؟)/ روش: بارش مغزی
دانش‌آموزان به عنوان درس فکر می‌کنند و به سؤال پاسخ می‌دهند و در پایان تدریس، پاسخ‌های خود را مورد ارزیابی قرار می‌دهند.

نمونه‌ی پاسخ دانش‌آموزان

- ما خود را در آینه‌ی دیگران می‌بینیم.
- دیگران بخشی از هویت ما را می‌سازند.
- هویت فرد در تعامل با دیگران ساخته می‌شود.
- هویت فرد در تعامل با دیگران و فعالیت‌هایی که انجام می‌دهد، ساخته می‌شود.
- دیگران در هویت‌سازی ما مانند آینه عمل می‌کنند.

۲- فعالیت ورودی (مقایسه کنید) و متن ذیل آن/ روش: بحث گروهی

این فعالیت با روش «بحث گروهی» تدریس می‌شود. از هر گروه خواسته می‌شود تا موقعیت‌ها را با هم مقایسه کنند و به سؤالات پاسخ دهند.

نمونه‌ای از معرفی افراد در موقعیت‌های درون گروه و برون گروه

در برابر برون گروه‌ها	در برابر هم	
«ما» کلاس دومی‌ها، «ما» کلاس سومی‌ها، کلاس «ما» درس خوان است و ...	«من» درس خوانم، «من» با هوشم، «من» شادم، «من» شلوغم و ...	همکلاسی‌ها
«ما» استقلالی‌ها، «ما» پیروزی‌ها، تیم «ما» قوی است و ...	«من» کاپیتان تیمم، «من» هافبک تیمم، دروازه‌بانم و ...	در تیم ورزشی
«ما» ایرانی‌ها، «ما» عراقی‌ها، «ما» آلمانی‌ها، «ما» ایرانی‌ها مهمان نوازیم، «ما» ایرانی‌ها باهوشیم و ...	«ما» کردها، «ما» اصفهانی‌ها، «ما» جنوبی‌ها، «ما» ترک‌ها، بچه‌ی تهرانم، به فارسی صحبت می‌کنم و ...	مردم یک کشور

نتیجه‌گیری

- نوع معرفی افراد در دو موقعیت درون گروه و برون گروه تفاوت می‌کند.
- افراد در مقایسه‌ی خود با دیگران خود را می‌شناسند و می‌شناسانند.
- مقایسه با دیگران موجب شناسایی و شناساندن ما می‌شود.

۳- فعالیت میانی (مقایسه و ارزیابی کنید) و متن ذیل آن/ روش: پرسش و پاسخ

این فعالیت به صورت فردی انجام می‌شود. هر یک از دانش‌آموزان با توجه به فعالیتی که انجام می‌دهد، در پرسش و پاسخ معلم، شرکت می‌کند.

معلم: خوب اکنون می‌خواهیم از این تمرین ساده نتیجه‌گیری کنیم و چند اصل مهم درباره‌ی هویت‌یابی، از آن استنتاج کنیم.

پرسش: اگر ادعای افراد در داشتن یک ویژگی مورد تأیید قرار نگیرد، آن ویژگی به صورت یک هویت برای فرد تثبیت خواهد شد یا نه؟

- خیر.

پرسش: این مطلب را به صورت یک اصل بیان کنید.

- لازمه‌ی تثبیت یک هویت برای فرد، تأیید دیگران است.

- تأیید دیگران برای تثبیت یک هویت، ضرورت دارد.

پرسش: عدم تأیید دیگران چه احساسی را در فرد تقویت می‌کند؟

- عدم تأیید دیگران موجب ناراحتی فرد می‌شود.

- عدم تأیید موجب سرخوردگی فرد می‌شود.

- عدم تأیید احساس خاصی را در فرد ایجاد نمی‌کند.

...

پرسش: عدم تأیید دیگران، چه واکنش‌هایی را در فرد برمی‌انگیزد؟

- فرد آن را می‌پذیرد.

- فرد در برابر عدم تأیید مقاومت کرده و تلاش می‌کند به دیگران ثابت کند که دارای آن ویژگی است.

- فرد احساس شکست کرده و برای جبران این شکست، از تأیید ادعاهای دیگران خودداری می‌کند.

...

پرسش: ممکن است، عدم تأیید دیگران و اصرار فرد بر ادعای خود، موجب درگیری و کشمکش بین آن‌ها شود؟

— بلی.

پرسش: می‌توانید در این زمینه نمونه‌هایی ارائه کنید؟

پرسش: اگر دیگران ویژگی خاصی را به فرد نسبت دهند و او از پذیرش آن خودداری کند،

ممکن است این امر منجر به درگیری شود؟

— بلی.

پرسش: می‌توانید چند نمونه ذکر کنید؟

—

—

پرسش: از این که هویت‌یابی، به درگیری و کشمکش منجر می‌شود، چه نتیجه یا نتایجی

می‌توان گرفت؟ آن را به صورت اصل بیان کنید.

— یکی از زمینه‌های کشمکش و درگیری در جامعه، درگیری بر سر تأیید یا عدم تأیید هویت‌هاست.

— ...

پرسش: در مواردی که بر سر تأیید هویت‌ها کشمکش پیش می‌آید، چه کسی برنده و چه کسی

بازنده خواهد بود؟

— کسانی که قدرت بیشتری دارند، نظر خود را به کرسی می‌نشانند و آن‌هایی که قدرت کمتری

دارند، مجبور به سکوت و پذیرش می‌شوند.

پرسش: برای تکمیل مطلب، اکنون می‌توانید «برای مطالعه‌ی بیش‌تر» این درس را مرور کنید.

در این داستان، پلیس چه ویژگی‌ای به پزشک سیاه‌پوست نسبت می‌دهد؟ و برای تثبیت آن از چه

روشی استفاده می‌کند؟ سیاه‌پوست خود را با چه ویژگی معرفی می‌کند؟ پلیس با این ادعا (که واقعیت

هم دارد) چه برخوردی می‌کند؟ این گفت‌وگو به چه نتیجه‌ای منجر می‌شود؟

نتیجه‌گیری معلم: از قدرت صحبت شد. باید تأکید کنم که قدرت در روابط

بین افراد و جوامع به صورت مختلفی ظاهر می‌شود. یکی از صور قدرت که کمتر از آن

به عنوان قدرت یاد می‌شود، مقاومت است. مقاومت در برابر پذیرش بعضی ویژگی‌هایی

که دیگران به فرد نسبت می‌دهند و اصراری که در برابر عدم تأیید دیگران بر داشتن یک

ویژگی می‌شود، نوعی قدرت است.

همین طور که در گفت‌وگوی پلیس و پزشک سیاه پوست ملاحظه کردید، شکل دیگر قدرت، نادیده گرفتن و بی‌توجهی است. پلیس با بی‌توجهی به پزشک بودن سیاه پوست، در واقع نوعی اعمال قدرت می‌کرد؛ در حالی که برای سیاه پوست، این امکان وجود نداشت که پلیس بودن سفید پوست را نادیده بگیرد و مانند پلیس، او را با اسم کوچک یا اصطلاح تحقیرکننده‌ی «پسره» یا مشابه آن خطاب کند. قدرت اشکال پنهان دیگری هم دارد که پرداختن به آن در این جا نیازی نیست.

پرسش: دوباره به بررسی تمرین ساده‌ای که انجام شد، بر می‌گردیم. در تمرین، متوجه شدید که تأیید یک ویژگی یا رد آن بر مبنای مجموعه‌ای از شواهدی انجام می‌شود که از آن به عنوان دلایل تأیید یا عدم تأیید یاد شد؛ برای مثال، برای این که فردی دیگران را وادار کند که او را فردی «شاد» بشناسند، باید رفتاری چون خندانند دیگران و ... از خودش نشان دهد.

دلیل‌آوری برای تأیید یا عدم تأیید به معنای آن است که افراد با هم گفت‌وگو می‌کنند. بر این اساس می‌توان یک نتیجه‌گیری دیگر هم کرد: افراد درباره‌ی هویت با یک‌دیگر گفت‌وگو می‌کنند. اگر بتوانند یک‌دیگر را اقناع کنند، هویت تثبیت می‌شود و اگر نتوانند همدیگر را قانع کنند، هویت تثبیت نخواهد شد.

اما در چه شرایطی بین افراد گفت‌وگو شکل می‌گیرد؟

پرسش: در چه شرایطی گفت‌وگو با موفقیت همراه خواهد بود و افراد خواهند توانست همدیگر را اقناع کنند؟

پرسش: در چه شرایطی گفت‌وگو به اقناع منجر خواهد شد؟

پرسش: از این بحث چه نتیجه‌ای می‌توان گرفت؟

- وجود باورها و ارزش‌های مشترک برای گفت‌وگو لازم است.
- کسانی که باورها و ارزش‌های مشترک ندارند، نمی‌توانند با هم گفت‌وگو کنند.
- پرسش: از این بحث برای هویت‌یابی چه نتیجه‌ای می‌توان گرفت؟
- وجود باورها و ارزش‌های مشترک برای هویت‌یابی اهمیت دارد.
- هویت‌یابی در زمینه‌ی باورها و ارزش‌های مشترک شکل می‌گیرد.

پرسش: حال اگر کسانی بتوانند باورها و ارزش‌های مشترک یا فرهنگ را تغییر دهند، آیا می‌توان گفت که آن‌ها به طور غیرمستقیم هویت‌هایی را تغییر می‌دهند؟
- بلی.

توضیح معلم: پس این را هم به عنوان یک نتیجه‌گیری دیگر یادداشت کنید.
جمع بندی معلم: خوب به پایان این بحث رسیدیم. اصولی را که درباره‌ی هویت‌یابی ارائه شد، یک بار دیگر تکرار کنید.

-
-

۴- فعالیت پایانی (بررسی کنید)/ روش: پروژه

در این فعالیت، دانش‌آموزان از خلال بررسی دیالوگ‌های رمان، با قدرت در قالب گفتار و نیز تأثیر آن در تثبیت یا نفی هویت‌ها (ویژگی‌ها) برای طرفین گفت‌وگو، آشنا می‌شوند. همچنین این مطلب را متوجه می‌شوند که اگر خوانندگان رمان به همانندسازی خود با شخصیت‌های رمان بپردازند، از این طریق نیز ویژگی‌های مطرح در رمان در جامعه تثبیت می‌شود.

۵- مفاهیم کلیدی

خود، دیگران، هویت‌یابی، مقایسه‌ی خود با دیگران، تأیید دیگران، گفت‌وگو، قدرت، باورها و ارزش‌های مشترک.

در این درس، مفاهیم محوری، خود، دیگری و هویت‌یابی است که حول آن مقایسه، تأیید، گفت‌وگو و قدرت به عنوان مؤلفه‌های شکل‌دهنده به هویت در رابطه با دیگران مطرح شده است. باورها و ارزش‌های مشترک نیز مبنایی برای گفت‌وگو محسوب می‌شود.

۶- خلاصه‌ی درس

اطلاع از تفاوت، نتیجه‌ی مقایسه است. تأکید بر تفاوت بین خود و دیگری، مبنای شکل‌گیری هویت است اما صرف مقایسه و تأکید بر آن به شکل‌گیری هویت منجر نمی‌شود. تأکید بر تفاوت باید مورد تأیید دیگران قرار گیرد. چون هویت باید مورد تأیید دیگران قرار گیرد. ما و دیگران می‌توانیم از قدرت خود برای تعیین هویت‌ها سود جوییم. همچنین، چون در هویت‌یابی، با دیگران گفت‌وگو می‌کنیم، باید دارای باورها و ارزش‌های مشترک باشیم. کسانی که توانایی آن را دارند که باورها و

ارزش‌ها را تغییر دهند، به‌طور غیرمستقیم توانایی تغییر هویت‌ها را نیز دارند.
۷- پیشنهاد عناوین دیگر برای درس

نمونه‌ی پاسخ دانش‌آموزان

- ۱- «من» «ما» و «دیگران»
- ۲- نحوه‌ی شکل‌گیری هویت
- ۳- عوامل مؤثر در شکل‌گیری هویت
- ۴- در این چمن مکنم سرزنش به خودرویی/ چنان که پرورش می‌دهند، می‌رویم
- ۵- بگو دوستت کیست تا بگویم کیستی
- ۶- کمال همشین در من اثر کرد/ وگرنه من همان خاکم که هستم
- ۷- تو اول بگو با کیان زیستی/ پس آنگه بگویم که تو کیستی
- ۸- المؤمن مرات المؤمن
- ۹- زندگی آیا درون سایه‌ها مان رنگ می‌گیرد/ یا که ما خود سایه‌های خویشتن هستیم؟

عنوان ۳ بهترین عنوان تلقی می‌شود.

نمونه‌ی پرسش‌های درس

- پرسش: موقعیت زیر را در نظر بگیرید و به پرسش‌های مربوط پاسخ دهید.
«کارمند جوانی پس از ورود به محیط کار جدید، خود را فردی مسئول، دلسوز، کارا، فعال و خلاق معرفی می‌کند.»
- الف - آیا ادعاهای او توسط سایر کارمندان پذیرفته می‌شود؟ چرا؟
- ب - اگر این تعریف از وی توسط سایر کارمندان پذیرفته نشود، پیش‌بینی می‌کنید کدام‌یک از شرایط زیر به‌وجود آید؟ چرا؟
- بی‌توجهی وی به حرف‌های دیگران
 - درگیری وی با دیگران
 - مقاومت وی در برابر دیگران
 - تلاش برای اثبات خود.

– سایر موارد را ذکر کنید :

پ – نتیجه‌ی استدلال/ استدلال‌های خود را به صورت یک یا چند اصل بیان کنید.

پرسش: جمله‌ی «دیگر از ما گذشته است» مطلبی است که بزرگسالان در مواردی که کاری را متناسب با شرایط سنی خود نمی‌دانند، به کار می‌برند. به نظر شما، چه رابطه‌ای بین کاربرد این جمله با شناخت بزرگسالان از خودشان وجود دارد؟
پرسش: با ذکر مثالی رابطه‌ی قدرت را با روند هویت‌یابی توضیح دهید.
پرسش: در گذشته، زن را «ضعیفه» صدا می‌کردند و فقط کارهای خانه به او واگذار می‌شد و زن اجازه‌ی تحصیل و فعالیت سیاسی و اجتماعی نداشت. مبنای این طرز تلقی چه بود؟ تأثیر آن در هویت‌یابی زنان جامعه چه بود؟ امروزه این تصویر در جامعه تغییر کرده است یا نه؟

پرسش: شکل‌های مختلف اعمال قدرت را در مثال‌های زیر بررسی کنید.

– هر چی می‌گم، بگو چشم.

– بگذار آن قدر حرف بزند تا بمیرد.

– کم گوی و گزیده گوی چون دُر/ تا ز اندک تو جهان شود پر

پرسش: موضع‌گیری‌ها و اقدامات کشورهای اروپایی و آمریکا در مورد

فعالیت‌های هسته‌ای کشورمان، چه تأثیری در روند هویت‌یابی ما دارد؟

نقش «روایت»ها در هویت‌یابی ما چیست؟

اهداف درس

- در پایان درس، انتظار می‌رود دانش‌آموز:
- مفهوم روایت را درک کند.
- با نقش روایت در روند هویت‌یابی آشنا شود.
- با نقش روایت در شناخت دیگران آشنا شود.
- انواع روایت را بشناسد.
- برای هر نوع از روایت مثال بزند.
- توانایی مقایسه و ارزیابی روایات مختلف در مورد یک موضوع را پیدا کند.
- نقش روایت را در شکل دادن به هویت تجزیه و تحلیل کند.
- شکل‌های مهم روایت را از یک‌دیگر متمایز کند.
- توانایی استخراج روایت را از متن‌های نوشتاری، فیلم‌ها و آثار تجسمی پیدا کند.
- توانایی تشخیص ساختگی یا واقعی بودن روایت‌ها را پیدا کند.

اجزاء درس

- ۱- عنوان پرسشی درس، ۲- فعالیت ورودی و متن ذیل آن، ۳- متن ذیل عنوان فرعی (ص ۱۸)، ۴- انتخاب عنوان فرعی، ۵- برای مطالعه‌ی بیشتر، ۶- فعالیت میانی و متن ذیل آن، ۷- فعالیت پایانی، ۸- مفاهیم کلیدی، ۹- خلاصه‌ی درس، ۱۰- پیشنهاد عناوین دیگر برای درس.

نمونه‌ی تدریس

- ۲- فعالیت ورودی (مقایسه و ارزیابی کنید) و متن ذیل آن/ روش: پرسش و پاسخ

مقدمات این فعالیت از قبل فراهم شده است. از جلسه‌ی قبل یک واقعه مهم تعیین شده و اطلاعات مربوط به آن، با راهنمایی معلم، جمع‌آوری شده است. واقعه‌ای که انتخاب می‌شود، بهتر است واقعه‌ای باشد که تعدد دیدگاه‌ها، نگرش‌ها و حساسیت‌ها پیرامون آن بیش تر باشد تا بتوان تفاوت گزارش پیرامون آن را به طور روشن‌تری نشان داد.

نمونه‌ی تدریس

این فعالیت، سه قسمت دارد. در قسمت اول، بررسی تصویری است که مطالب هر روزنامه از واقعه ارائه می‌کند. قسمت دوم، درباره‌ی تفاوت گزارش‌ها بحث می‌کند و در قسمت سوم، یکی از گزارش‌ها بر گزارش‌های دیگر ارجحیت داده می‌شود.

قسمت اول (تصویر واقعه): در یک تدریس نمونه، ماجرای دستگیری سه قایق از تفنگداران دریایی انگلستان به اتهام وارد شدن به آب‌های ایران انتخاب شده است. نوشته‌های انتخاب شده به تعداد دانش‌آموزان تکثیر می‌شود و در اختیار آن‌ها قرار می‌گیرد یا این که به صورتی در کلاس ارائه می‌شود که همه‌ی دانش‌آموزان بتوانند آن را ببینند و بخوانند.

روزنامه‌ی ایران، شنبه ۱۳ تیر ۱۳۸۳

«... جف هون وزیر دفاع انگلیس با حضور در مجلس عوام این کشور ادعا کرد: هشت خدمه‌ی قایق‌های نیروی دریایی انگلیس که چندی پیش توسط نیروهای ایرانی در آب‌های مرزی اروندرود دستگیر شدند، قبل از دستگیری، به زور توسط نیروهای ایرانی به داخل آب‌های ایران برده شده‌اند.

وزیر دفاع انگلیس افزود: این افراد (گروگان‌های آزاد شده) گفته‌اند، دچار هیچ‌گونه اشتباه در جهت‌یابی نشده و در آب‌های عراق دستگیر شدند و جک استراو وزیر خارجه انگلیس ضمن تأیید سخن هون اعلام کرد که لندن درصدد ارائه‌ی شکایتی علیه ایران به خاطر نحوه‌ی برخورد با ملوانان انگلیسی است.

هون گفت: ارزیابی‌های ما ادامه خواهد داشت و اطلاعات نیروی دریایی به‌دست آمده از سیستم جهت‌یابی جهانی که توسط خدمه حمل می‌شده است، به ما در این راستا کمک خواهد کرد. به گفته‌ی هون، این سیستم مشخص می‌کند که ملوانان به‌طور دقیق کجا دستگیر شده‌اند.

... یک سخنگوی ارتش انگلیس گفته است که این هشت نظامی انگلیسی هرگز

به طور اشتباهی در آب‌های ایران سرگردان نشده بودند.
... این در حالی است که سخنگوی وزارت امور خارجه ایران با اظهار تعجب از اظهارات وزیر دفاع انگلیس، آن را نادرست خواند.
حمیدرضا آصفی، سخنگوی وزارت خارجه کشورمان باره اظهارات جف هون، وزیر دفاع انگلیس گفت: کاردار سفارت انگلیس در تهران به هنگام تحویل نظامیان انگلیس که پس از ملاقات با این افراد صورت گرفت، در صورت جلسه‌ای که با مسئولان ذیربط ایرانی به امضا رسانیده است، ورود غیرمجاز و سهوی قایق‌های انگلیسی به آب‌های ایران را تأیید کرد.»

پرسش: در مطلب نقل شده، واقعه‌ی دستگیری به چند شکل گزارش شده است؟

—
—
—

پاسخ درست: به سه شکل:

۱- نظامیان انگلیسی قبل از دستگیری، توسط نیروهای ایرانی به زور به داخل آب‌های ایران برده شده‌اند. آن‌ها به اشتباه وارد آب‌های ایران نشده‌اند و در آب‌های عراق دستگیر شده‌اند.

۲- معلوم نیست ملوانان انگلیسی در کجا دستگیر شده‌اند.

۳- نظامیان انگلیسی به صورت غیرمجاز و سهوی وارد آب‌های ایران شده و توسط نیروهای ایرانی دستگیر شده‌اند.

قسمت دوم (دلیل تفاوت تصویر)

پرسش: چرا تصویر ارائه شده از سوی ایرانی‌ها و انگلیسی‌ها با هم تفاوت دارد؟

—
—
—

پاسخ درست: تصاویر ۱ و ۲ از سوی منابع انگلیسی و تصویر ۳ از سوی ایران ارائه شده است. انگلیسی‌ها می‌خواهند با ارائه‌ی این تصویر، نشان دهند که ایران در دستگیری ملوانان آن‌ها مقصر و حتی متجاوز (زمانی که ادعا می‌کنند نیروهای آن‌ها به

زور به داخل آب‌های ایران برده شده‌اند یا این که در داخل آب‌های عراق دستگیر شده‌اند) است. در صورتی که اگر گزارش ایران درست باشد، انگلیسی‌ها برای خطای خود سرزنش می‌شوند و ایران برای آزاد کردن آن‌ها می‌تواند بر انگلیس منت بگذارد. — اگر افراد تصویر ارائه شده توسط انگلیسی‌ها را قبول کنند، ایران را محکوم می‌کنند و انگلیس به عنوان طرف مظلوم مدعی شناخته می‌شود اما اگر افراد تصویر ایران را بپذیرند، رابطه عکس می‌شود.

نتیجه‌گیری توسط معلم: ریشه تفاوت گزارش را می‌توان در منافع و مزایایی که بیان‌کننده‌ی گزارش دارد، جست‌وجو کرد. زیرا اگر انگلیسی‌ها گزارش ایران را بپذیرند، ضرر خواهند کرد. چنان که اگر ایرانی‌ها تصویر انگلیسی‌ها را قبول کنند، ضرر خواهند کرد.

قسمت سوم (اعتماد و توجیه مطالب مغایر با آن)

پرسش: در صورت اعتماد به هر یک از گزارش‌ها، داوری ما درباره‌ی سایر گزارش‌ها چه خواهد بود؟

—
—
—

پاسخ درست: اگر گزارش ایرانی‌ها را قبول کنیم و بپذیریم که انگلیسی‌ها برای حفظ منافع خود واقعیت را به این نحو گزارش کرده‌اند، می‌توانیم تفاوت گزارش انگلیسی‌ها را «نوعی دروغ سیاسی برای سرپوش گذاشتن بر رفتار نادرست خود»، «فرب افکار عمومی انگلیسی‌ها یا جهان» یا «مغرضانه» به حساب آوریم. — اگر گزارش ایرانی‌ها را بپذیریم اما فرض کنیم که انگلیسی‌ها در ارائه‌ی این تصویر منافعی نداشته‌اند، می‌توانیم آن را «نوعی اشتباه در گزارش مأموران انگلیسی» تلقی کنیم.

توضیح و پرسش: در اظهاراتتان، علت تفاوت گزارش‌ها، «منافع» یا «اشتباه» گزارشگر بود. حال به این سؤال پاسخ دهید: اگر فرض کنیم که گزارشگر در تهیه‌ی گزارش خود نفعی ندارد بلکه تلاش می‌کند تا واقعیت را همان‌طور که هست گزارش کند — مثل خبرنگاری که در تهیه‌ی گزارش

خود تلاش می‌کند تا واقعیت را هر چه بهتر به خوانندگان خود ارائه دهد - در این حالت، چرا باز هم بین گزارش خبرنگاران تفاوت وجود دارد؟ آیا باید فرض کنیم که همه‌ی خبرنگاران برای منافع دیگران گزارش‌ها را دست‌کاری می‌کنند یا عامل دیگری در این زمینه دخالت دارد؟

اگر خبرنگاران را هم افرادی می‌دانید که بر مبنای منافع و مقاصد خاصی گزارش تهیه می‌کنند، می‌توانیم از گزارش‌هایی که خود شما تهیه کرده یا می‌کنید، استفاده کنیم. شما تجربه‌ی تهیه‌ی گزارش از یک بازدید یک روزه از یک موزه، یک سفر، یک اردو را در سال‌های قبل دارید. چرا گزارش‌های شما با هم متفاوت است؟ می‌توانید ادعا کنید که بعضی از گزارش‌ها درست است و بعضی غلط؟ یا تفاوت گزارش‌ها علت دیگری دارد؟ مسلماً نمی‌توانید گزارش بعضی را درست و بعضی را غلط بدانید بلکه استدلالی که ارائه خواهید کرد این است که هر کسی از زاویه‌ی متفاوتی واقعیت را دیده و گزارش کرده است.

-
-
-

نتیجه‌گیری معلم: بر این اساس می‌توان گفت، اگر چه در مواردی، منافع

عامل تفاوت گزارش‌ها می‌شود اما غیر از منافع، این که ما جوهری از واقعیت را می‌بینیم و جوهری را نمی‌بینیم، عاملی است که موجب تفاوت گزارش‌ها می‌شود.

پرسش: اما چه عاملی موجب می‌شود که افراد، به رغم این که تلاش می‌کنند واقعیت را آن‌چنان که هست ببینند، جوهری از واقعیت را نمی‌بینند و در نتیجه، گزارش آن‌ها متفاوت می‌شود؟ برای پاسخ به این سؤال، چند نمونه از وضعیت‌هایی را که گزارش‌های متفاوتی از واقعیت ارائه می‌شود، بیان می‌کنیم. با توجه به این موارد به سؤال پاسخ دهید.

مورد اول، گزارش درباره‌ی طیف رنگ‌هاست. معمولاً ما برای نور، طیفی هفت قسمتی در نظر می‌گیریم؛ به همین دلیل، اگر نور با یک منشور شکسته شود، ما به وجود هفت رنگ اشاره می‌کنیم. حال اگر همین کار را برای کسی انجام دهیم که در فرهنگی زندگی می‌کند که نارنجی و زرد با یک کلمه و سبز، آبی، نیلی و بنفش با یک کلمه شناخته می‌شوند، چنین شخصی در گزارش خود از شکستن نور به چند رنگ اشاره خواهد کرد؟^۱

۱- نمونه‌ای که ذکر شد، به قبیله‌ای سرخ‌پوست در آمریکا به نام ناواهو مربوط می‌شود.

نمونه‌ی دوم، اسامی شتر در عربی است. در این فرهنگ برای نامیدن شتر حدود ۶۰۰۰ لغت وجود دارد که هر یک برای نامیدن نوع خاصی از شتر استفاده می‌شود؛ در حالی که در فرهنگ دیگر ممکن است فقط یک یا چند اسم برای نامیدن شتر وجود داشته باشد. در این دو وضعیت، توصیف و تشخیص ما از شتران چه تفاوتی با یکدیگر خواهد داشت؟

—
—
—

نمونه‌های دیگری که می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد، مقایسه‌ی گزارش سفرنامه‌ها و گزارش‌های داخلی درباره‌ی زندگی مردم ایران و کشورهای دیگر، مقایسه‌ی گزارش مردم‌شناسان از جوامع ابتدایی، مقایسه‌ی برداشت دانش‌آموزان از واقعیت‌هایی چون گیاهان و ... در دوره‌ی ابتدایی و دبیرستان است.

نتیجه‌گیری معلم: اگر بخواهم مطالب شما را جمع‌بندی کنم، غیر از منافع که ممکن است موجب شود تا افراد گزارش‌های متفاوتی از واقعیت ارائه کنند، می‌توانم به فرهنگ، زبان و کلماتی اشاره کنم که از طریق آن، واقعیت توصیف می‌شود. به عبارت دیگر، می‌توان گفت زبان عاملی است که موجب می‌شود ما وجوهی از واقعیت را ببینیم و وجوهی از آن را نبینیم و گزارش‌های ما از هم متمایز شود؛ این مطلب را به شکل دیگری هم می‌توان بیان کرد: زبان ما را به‌گزینش‌گری از واقعیت وامی‌دارد و ما را از دیدن کلّ واقعیت باز می‌دارد.

پرسش: حال از شما می‌خواهم که این مطلب را به صورت یک اصل بیان کنید.

—

نتیجه‌گیری کلی معلم: بعد از این بحث طولانی، اکنون یک مفهوم جدید را بیاموزید: مفهوم «روایت»؛ «آنچه در قالب گفتار و نوشتار و سایر صورت‌های نمادی بر ما عرضه می‌شود و ما را از امری مطلع می‌سازد، با عنوان «روایت» شناخته می‌شود.»

مطالب زیرنویس حتماً در تدریس ارائه شود. همکاران توجه داشته باشند که در این قسمت از داستان مولوی برای منظوری غیر از منظور خود او استفاده شده است. مولوی با این داستان می‌خواهد بین شناختی که در تاریکی و روشنایی حاصل می‌شود، تمایز بگذارد و برتری یک نوع شناخت را بر شناخت دیگر نشان دهد؛ در حالی که

استفاده‌ای که از این داستان در این جا می‌شود، تفاوت گزارش افراد از واقعیت است و این که اطلاع ما از واقعیت محدود به این گزارش یا روایت است.

پرسش: اکنون نیز درباره‌ی گزارش‌هایی که به منبع آن اعتماد ندارید، همان نظر را دارید؟ آن‌ها را مغرضانه یا اشتباه می‌دانید؟ یا داوری شما تغییر کرده است؟

۳- تدریس متن ذیل عنوان فرعی (ص ۱۸)/ روش: پروژه و پرسش و پاسخ

برای تدریس این قسمت، می‌توان مطالبی درباره‌ی یک شخصیت ایرانی یا اقوامی که در گذشته زندگی می‌کرده‌اند، شخصیت یا گروه‌ها و اقوامی که در مناطق دیگر جهان در حال حاضر زندگی می‌کنند و افراد و گروه‌هایی که پیش‌بینی می‌شود در آینده خواهند آمد، از منابع مختلف توسط دانش‌آموزان از جلسه‌ی قبل تهیه شود. آن‌گاه از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا اولاً درباره‌ی روایت بودن یا نبودن این مطالب داوری کنند (برای تعمیق یادگیری مطلب قبلی)، ثانیاً به این سؤال که در ابتدای درس عنوان شده است «از ویژگی‌های افراد و گروه‌هایی که با آن زندگی نکرده‌ایم، چگونه اطلاع پیدا می‌کنیم؟» پاسخ دهند.

روش پروژه

پروژه‌ی دانش‌آموزی به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که براساس هدف‌های برنامه‌ی درسی طراحی می‌شود و پیچیده‌تر از تکالیف معمولی است و دانش‌آموزان به شکل انفرادی یا گروهی آن را انجام می‌دهند. محل انجام دادن فعالیت ممکن است «کلاس»، «خارج از کلاس» یا ترکیبی از این دو باشد.

هدف فعالیت‌های پروژه‌ای، آشنا کردن دانش‌آموز با روش‌های حل مسئله است که می‌تواند ساده مثل «جمع‌آوری اطلاعات ساده»، «مصاحبه» و «گفت‌وگو» یا پیچیده‌تر و نیازمند زمان طولانی‌تر مثل «ساختن یک وسیله» یا «انجام دادن یک تحقیق» باشد. حاصل این فعالیت‌ها هر یک به گونه‌ای می‌تواند مهارت‌های حل مسئله را در دانش‌آموز تقویت کند.

مواردی که دانش‌آموزان در گروه‌های درسی کلاس برای انجام فعالیت پروژه باید رعایت نمایند، عبارت‌اند از: تقسیم کار بین افراد گروه، جمع‌آوری منابع، تعیین عناوین جزئی پروژه در صورت امکان، جمع‌آوری اطلاعات و جمع‌بندی کار گروه و آماده‌سازی کار جهت ارائه در کلاس به صورت یک گزارش.

تنظیم گزارش می‌تواند به شکل تصویری یا نوشتاری یا تلفیقی از آن‌ها باشد.

ویژگی‌های یک گزارش

در تنظیم گزارش نوشتاری می‌توان توصیه‌های زیر را که از اصول اولیه‌ی هر نوع تحقیق است، مورد تأکید قرار داد.

– هر مطلبی از هر منبعی نقل می‌شود، حتماً باید نام آن ذکر شود. در غیراین صورت، تحقیق انجام شده نوعی «سرقت ادبی» تلقی می‌شود و با اصل صداقت علمی منافات دارد.

– در صورتی که عین مطلب نقل می‌شود، لازم است با علامت نقل قول، مشخص شود و در پایان آن، نام منبع بیاید.

– در صورتی که نقل به مضمون شود، ذکر منبع در پایان آن کافی است. لازم است شیوه‌ی ارجاع‌نویسی نیز برای دانش‌آموزان توضیح داده شود. به عنوان یک منبع در این زمینه، می‌توان از صفحه‌ی راهنمای «مجله‌ی انجمن جامعه‌شناسی» استفاده کرد؛ زیرا راهنمای این مجله در ارجاع‌نویسی، مبنایی استاندارد شده، است.

– تحقیق یا «paper» یا «مقاله»، بهتر است دارای اجزاء زیر باشد: ۱) مقدمه در حد چند سطر که در آن، موضوع و مسئله‌ی مورد بررسی مطرح می‌شود، ۲) اصل مطلب که بیش‌ترین سهم نوشته را شامل می‌شود، ۳) نتیجه‌گیری که در حد چند سطر می‌تواند باشد و ۴) فهرست منابع بر مبنای راهنمای عرضه شده (راهنمای «مجله‌ی انجمن جامعه‌شناسی»).

منابع مورد استفاده

لازم است، معلم «منابع» و شیوه‌ی استفاده از آن‌ها را به دانش‌آموزان معرفی کند. در حال حاضر، اینترنت یکی از منابع قابل دسترس است. برای استفاده از منابع اینترنتی، استفاده از جست‌وجوگر گوگل («google») با استفاده از کلید واژه‌های مربوط به موضوع پروژه – چه تصویری و چه نوشتاری –، دانش‌آموزان را به منابع متعدد در مجله‌ها و روزنامه‌ها هدایت می‌کند. سایت «باشگاه اندیشه» به نشانی (<http://www.bashgah.net>) نیز منبعی غنی از مقالات مجله‌هاست که متن مقاله را در اختیار افراد قرار می‌دهد.

چک لیست برای ارزش‌یابی

رعایت هدف	رعایت زمان	رعایت موارد تنظیم گزارش				تقسیم کار در گروه	نام دانش‌آموزان
		فهرست منابع	نتیجه‌گیری	اصل مطلب	مقدمه		
							...
							...
							...

نمونه‌ی پاسخ دانش‌آموزان

یک نمونه از اطلاعاتی که دانش‌آموزان برای تدریس این قسمت جمع‌آوری کرده‌اند.
 – پارسیان مردمان آریایی‌اند که با مادها از یک ریشه و منشأند. در گذشته‌ای دور، قلمرو اقوام ایرانی، سرزمین‌هایی به مراتب فراتر از مرزهای ایران کنونی را در بر می‌گرفته است.

بعد از ارائه‌ی مطالب توسط دانش‌آموزان درباره‌ی «رابطه‌ی روایت و هویت» نتیجه‌گیری می‌شود. سپس می‌توان از طریق پرسش و پاسخ، به تعمیق یادگیری کمک کرد.
 پرسش: با توجه به آنچه گفته شد، اگر روایتی که از گذشته داریم تغییر کند، هویت جمعی ما تغییر خواهد کرد یا نه؟

—

—

پرسش: نقش تحقیقات تاریخی و مورخان در این زمینه چیست؟

—

—

پرسش: اگر بخواهیم رابطه‌ی فرد یا افرادی را با یک‌دیگر تغییر دهیم، چه باید کنیم؟

—

—

پرسش: حکومت‌ها برای تغییر رابطه‌ی ملت خود با دیگران، از چه طریقی اقدام می‌کنند؟

—

—

پرسش: دانشمندان از چه طریقی به رابطه‌ی ما با دیگران شکل می‌دهند؟

—

—

پرسش: مطالعه‌ی تاریخ، جغرافیا، ادبیات و... چه سهمی در شناخت دیگران دارد؟

—
—

بعد از پاسخ به سؤالات، از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا عنوانی برای این قسمت درس ارائه کنند. از بین پاسخ‌ها، بهترین عنوان انتخاب می‌شود.

۴- انتخاب عنوان فرعی / روش: بارش مغزی

نمونه‌ی پاسخ دانش‌آموزان

۱- نقش روایت در شناخت ما

۲- نقش روایت در هویت‌یابی

۳- روایت و شکل‌گیری ما

۴- روایت و زندگی اجتماعی

۵- از طریق روایت دیگران را می‌شناسیم.

۶- از طریق روایت خود را به دیگران می‌شناسانیم.

۷- با روایت می‌توانیم رابطه‌ی جوامع با یک‌دیگر را تغییر دهیم.

۸- هر روایت جدید از گذشته، هویت ما را تغییر می‌دهد.

عنوان‌های ۴ و ۷ نارسا و اشتباه و عنوان ۲ رساتر از سایر عناوین پیشنهادی است.

۵- برای مطالعه‌ی بیش‌تر

با هدف تعمیق بیش‌تر یادگیری، دانش‌آموزان «برای مطالعه‌ی بیش‌تر» را مطالعه می‌کنند و معلم دربارهِی آن توضیح می‌دهد.

۶- فعالیت میانی (طبقه‌بندی کنید) و متن ذیل آن / روش: بحث گروهی و پرسش و پاسخ
این فعالیت چهار قسمت دارد. در قسمت اول، هر دانش‌آموز در درون گروه، ۵ گزاره دربارهِی آمریکایی‌ها بیان می‌کند. در قسمت دوم، دانش‌آموز مشخص می‌کند که این اطلاعات را از کجا کسب کرده است. در قسمت سوم، به‌صورت گروهی تلاش می‌شود، منابع طبقه‌بندی شده و بر مبنای آن‌ها نوع روایت‌ها از نظر صوری مشخص شوند. در قسمت چهارم، گروه دربارهِی میزان واقعی یا ساختگی بودن اطلاعات (روایت‌ها) داوری می‌کند؛ این فعالیت گروهی نیز دانش‌آموزان را به طبقه‌بندی دیگری از روایت‌ها (محتوای روایت‌ها) هدایت خواهد کرد.

نمونه‌ی پاسخ دانش‌آموزان

نمونه‌ی پاسخ دانش‌آموزان به فعالیت میانی، در کلاسی که به ۶ گروه تقسیم شده‌اند، در زیر ارائه می‌شود. از هر گروه تا ۱۰ گزاره در یک جدول، همراه با منبع آن، ارائه و در مقابل آن، داوری اعضای گروه درباره‌ی «میزان واقعی یا ساختگی بودن» گزارش شده است. در بعضی موارد همه‌ی اعضای گروه یک داوری داشته‌اند و در بعضی موارد اختلاف نظر وجود داشته است. فراوانی نظر اعضای گروه هم ذکر شده است. بعد از آن، طبقه‌بندی آن‌ها از منابع آمده است.

گروه ۱ (تعداد اعضا: ۶ نفر)

گزاره‌ها/ اطلاعات/ روایت	منبع	داوری گروه درباره‌ی میزان ساختگی یا واقعی بودن روایت
آمریکا جنگ طلب است.	تلویزیون	تا حدی واقعی
آمریکا در جهان ابرقدرت است.	روزنامه - تلویزیون	واقعی
آمریکا از لحاظ فناوری و دانش در سطح بالایی قرار دارد.	تلویزیون	واقعی
آمریکا نفوذش در کشورهای دیگر زیاد است.	کتاب - تلویزیون	تا حدی واقعی
آمریکا دارای جامعه‌ی مردم سالاری است.	تلویزیون (فیلم‌ها)	تا حدی واقعی
آمریکا از لحاظ امکانات در سطح بالایی است.	تلویزیون (فیلم‌ها)	تا حدی واقعی
دخالت آمریکا در امور سیاسی، اقتصادی و فرهنگی کشورهای در حال توسعه زیاد است.	اخبار	واقعی
آمریکا عامل رواج قاچاق و مواد مخدر و فساد اخلاقی در کشورهای در حال توسعه است (مثل قرص اکس و ...).	تلویزیون (تبلیغات)	واقعی

طبقه‌بندی منابع: روزنامه، تلویزیون، کتاب / در تلویزیون: اخبار، تبلیغات

گزاره‌ها/ اطلاعات/ روایت	منبع	داوری گروه درباره‌ی میزان ساختگی یا واقعی بودن روایت
آمریکایی‌ها عمدتاً مسیحی‌اند.	رسانه‌های عمومی	خیلی واقعی
آمریکا از نظر اقتصادی درجه‌ی بالایی دارد.	تلویزیون	تا حدی واقعی
آمریکا دارای سیاست مخرب برای دنیاست.	مصاحبه‌های رادیویی	خیلی واقعی
آمریکا در جهت صلح ممالک تلاش زیادی می‌کند.	ماهواره	ساختگی
آمریکا در پی کسب وحدت جهانی است.	از طریق سران ممالک	خیلی ساختگی
آمریکا دارای تکنولوژی بالایی است.	اخبار	واقعی
آمریکا در پی دستیابی به متفکران کشورهای مختلف است.	روزنامه	واقعی

طبقه‌بندی منابع: تلویزیون، ماهواره، روزنامه، رادیو که همه‌ی آن‌ها جزء رسانه‌های عمومی‌اند.

در تلویزیون یا سایر رسانه‌ها: اخبار، اطلاعات سران ممالک، مصاحبه‌ها

گروه ۳

گزاره‌ها/ اطلاعات/ روایت	منبع	داوری گروه درباره‌ی میزان ساختگی یا واقعی بودن روایت
همان‌طور که در تاریخ آمده، آمریکا در گذشته در ایران نفوذ داشته است. آمریکا برای دسترسی و نفوذ در کشورها از سیاست‌های فریبکارانه استفاده می‌کند.	تاریخ	خیلی واقعی
آمریکا ظالم و زورگوست (برای به دست آوردن چاه‌های نفت عراق به زور متوسل شد).	اخبار - ماهواره	واقعی
آمریکا برای افرادی که به پیشرفت کشور کمک کنند، مزایای بیش‌تری در نظر گرفته و تسهیلات فراوانی برای آنان در نظر می‌گیرد و همین مسئله باعث ایجاد فاصله‌ی طبقاتی می‌شود.	اخبار - فیلم	تا حدی واقعی

طبقه‌بندی منابع: در رسانه‌های جمعی: اخبار، فیلم و گزارش تاریخی / ماهواره

و رسانه‌های جمعی

گروه ۴

گزاره‌ها/ اطلاعات/ روایت	منبع	داوری گروه درباره‌ی میزان ساختگی یا واقعی بودن روایت
آمریکا جزء ثروتمندترین کشورهای دنیاست.	تلویزیون - روزنامه - افراد مقیم آمریکا	واقعی
آمریکا یک کشور قدرتمند است.	تلویزیون	تا حدی واقعی
آمریکا استعمارگر است.	کتاب تاریخ - روزنامه	واقعی
آمریکا حق و حقوق شهروندی بسیاری برای افراد قائل است.	افراد مقیم آمریکا - فیلم - روزنامه	ساختگی

طبقه‌بندی منابع: تلویزیون، روزنامه، کتاب، افراد، فیلم

گروه ۵

داوری گروه درباره‌ی میزان ساختگی یا واقعی بودن روایت	منبع	گزاره‌ها/ اطلاعات/ روایت
واقعی	اخبار	آمریکا به دلیل این که ایران انرژی هسته‌ای را به دست آورده است، ایران را تحریم اقتصادی می‌کند.
خیلی واقعی	گزارش تلویزیون از مردم عراق	اساس حمله‌ی آمریکا به عراق مبنی بر این بوده که امنیت، آزادی و آرامش را به عراق بازگرداند ولی برخلاف آن عمل کرد.
خیلی واقعی	از طریق رسانه‌های مختلف	زندانیان گواتانامو از شکنجه‌های واقع در این زندان ناراضی اند؛ این، در حالی است که آمریکا خود را طرفدار حقوق بشر می‌داند.
خیلی واقعی	رادیو	آمریکا به فدراسیون فوتبال گفته بود که مخالف راه‌یابی فوتبال ایران به جام جهانی آلمان است.

طبقه‌بندی منابع: تلویزیون، رادیو/ در رسانه‌های جمعی: گزارش، اخبار

داوری گروه درباره‌ی میزان ساختگی یا واقعی بودن روایت	منبع	گزاره‌ها/ اطلاعات/ روایت
واقعی	فیلم – کتاب‌های تاریخی	آمریکا طی سال‌ها، تشنج و بی‌ثباتی را در کشورهای تحت سلطه‌ی خود تقویت کرده است.
واقعی	رسانه‌های جمعی	آمریکا سعی دارد بر کشورهای دارای معادن و منابع سلطه داشته باشد.
واقعی	فیلم – ماهواره – مطبوعات	آمریکا مخالف دست‌یابی ایران به انرژی هسته‌ای است.
واقعی	اینترنت – ماهواره	آمریکا سعی دارد قدرتمندی خود را به جهانیان از طرق مختلف (فیلم سینمایی و...) به نمایش بگذارد.

طبقه‌بندی منابع: کتاب، ماهواره، اینترنت، فیلم، رسانه‌های جمعی، مطبوعات

نتیجه‌گیری توسط معلم: همان‌طور که ملاحظه می‌کنید، می‌توان روایت‌ها را براساس معیارهای مختلف طبقه‌بندی کرد. خود شما آن‌ها را بر مبنای منبعی که روایت را اخذ می‌کنید و میزان واقعی بودن، طبقه‌بندی کردید. حال می‌توان براساس موادی که روایت از آن استفاده می‌کند (گفتار، نوشتار، تصویر و نظایر آن) هم طبقه‌بندی کرد. در زمانه‌ی ما، تصاویر از مهم‌ترین ابزارهای روایت‌سازی است؛ برای نمونه، به تصاویر زیر که از زلزله بم گرفته شده است، دقت کنید. این تصاویر چه شناخت و احساسی را به شما منتقل می‌کنند.

لازم است قبلاً تصاویری از یک واقعه تهیه شود. بهتر است این تصاویر، شناخت‌ها و احساسات متفاوت و متضادی را منتقل کند (مانند تصاویری که در کتاب آمده است).

همچنین می‌توان براساس این که خاستگاه روایت، عقل، وحی یا تجربه‌ی حسی است، آن‌ها را طبقه‌بندی کرد.

زمانی که از افسانه یا رمان سخن می‌گوییم، به طور ضمنی قبول می‌کنیم که میزان ساختگی بودن روایت زیاد است؛ در حالی که درباره‌ی گزارش علمی، بیش‌تر به واقعی بودن آن باور داریم. درباره‌ی سایر روایت‌ها نیز همین امر صادق است.

ممکن است در جامعه درباره‌ی میزان ساختگی یا واقعی بودن یک روایت اختلاف نظر وجود داشته باشد؛ مثلاً آن‌چه را گروهی خیلی واقعی می‌دانند، گروهی دیگر ساختگی بدانند و همین امر باعث برخورد و اختلاف در جامعه شود؛ بنابراین، می‌توان باور ما درباره‌ی واقعی بودن روایت‌ها را یکی از منابع اختلاف و تضاد در جامعه دانست.

با توجه به این که ما بر مبنای روایتی که درباره‌ی واقعیت داریم، عمل می‌کنیم، باید دقت داشته باشیم که با تحقیق درباره‌ی میزان واقعی یا ساختگی بودن روایت‌ها، می‌توانیم در جهت تصحیح اقدامات خود بکوشیم.

همچنین باید توجه داشته باشیم که روایت‌ها هویت ما را می‌سازند؛ بنابراین، کسانی که می‌توانند روایت بیافرینند، هویت می‌آفرینند و از طریق آن، افراد و آدم‌ها را هدایت می‌کنند. مهم‌ترین نقشی که رسانه‌ها در زمانه‌ی ما دارند، روایت آفرینی است که از طریق آن، هم هویت‌سازی می‌کنند و هم عمل ما را راهبری می‌کنند؛ بنابراین، موضع نقادی نسبت به روایت رسانه‌ها و تلاش برای شناخت میزان ساختگی و واقعی بودن روایت‌ها می‌تواند ما را از دام هویت‌های موهومی که به دست قدرتمندان و ثروتمندان ساخته می‌شود، برهاند. باید یاد بگیریم که روایت‌ها را نقادانه بنگریم.

۷- فعالیت پایانی (تحقیق و ارزیابی کنید) / روش: بحث گروهی

این فعالیت سه قسمت دارد. در قسمت اول روایتی که درباره‌ی گذشتگان، معاصران یا آیندگان ارائه شده، به صورت خلاصه بیان می‌شود. برای پاسخ به این قسمت ابتدا شخصیت‌ها (کاراکترها)ی اصلی فیلم یا رمان، مشخص می‌شود و خلاصه‌ای از وقایعی که برای آن‌ها پیش آمده و نقش آن‌ها در فیلم یا رمان، بیان می‌شود. این کار به طور ضمنی توانایی دانش‌آموز در خلاصه کردن را نیز تقویت می‌کند.

در قسمت دوم، بر مبنای فضاها و دیالوگ‌هایی که در فیلم وجود دارد، ویژگی‌های هر شخصیت، چه فرد و چه جمع مشخص می‌شود.

در قسمت سوم، درباره‌ی روایت ارائه شده، هم از جهت تطبیق آن با سایر روایت‌هایی که دانش‌آموزان درباره‌ی آن شخصیت دارند و هم مثبت و منفی بودن آن از نظر دانش‌آموزان، داوری می‌شود.

توصیه می‌شود، فیلم یا رمان واحدی برای مطالعه‌ی دانش‌آموزان کلاس تعیین شده و از آن‌ها خواسته شود، به صورت فردی یا جمعی، به سؤالات پاسخ دهند. نمایش فیلم در کلاس یا سالن مدرسه، رفتن به سینما و تماشای دسته‌جمعی فیلم، مشخص کردن یک فیلم از مجموعه فیلم‌هایی که از تلویزیون در دوره‌ی تدریس این درس نمایش داده می‌شود و تماشای آن توسط دانش‌آموزان، از جمله راه‌هایی است که به اقتضای شرایط کلاس و مدرسه، می‌توان از آن سود جست.

نمونه‌ی پاسخ دانش‌آموزان

برای انجام دادن فعالیت، فیلم «آژانس شیشه‌ای» به کارگردانی «ابراهیم حاتمی‌کیا» انتخاب شده است و گزارش یکی از گروه‌های کلاس درباره‌ی این فیلم ارائه می‌شود.

قسمت اول — خلاصه‌ی روایت: داستان فیلم براساس زندگی رزمندگان تهیه شده است. کاظم یکی از رزمندگان قدیمی جنگ است که زندگی ساده‌ای دارد و برای امرار معاش مسافرکشی می‌کند. پسر او نمادی از نسل جوان امروز است. همسر او فردی است که در سخت‌ترین شرایط در کنار اوست و او را به مقاومت دعوت می‌کند. روزی کاظم دوست قدیمی خود، عباس، را هنگام مسافرکشی می‌بیند که بیمار است و به کمک او نیاز دارد. دوست کاظم باید برای معالجه به کشورهای خارجی برود ولی هزینه‌ی درمان را ندارد. کاظم تصمیم می‌گیرد که هر طور شده شرایط سفر دوست خود را تأمین کند. به همین دلیل، بعد از دوندگی‌های زیاد و مایوس شدن، تصمیم به گروگان‌گیری در یک آژانس مسافرتی می‌کند که در این کار، دوستان دوره‌ی جنگ نیز به او کمک می‌کنند. بعد از کش و قوس‌های بسیار، کاظم بالاخره می‌تواند شرایط سفر را برای دوستش مهیا نماید ولی بعد از سوارشدن به هواپیما، عباس کنار کاظم فوت می‌کند.

قسمت دوم: شرایط زندگی رزمندگان و جانبازان جنگی، ویژگی شخصیتی رزمندگان و تقسیم شدن آن‌ها به دو گروه (افرادی که در عسرت و سختی زندگی می‌گذرانند و آن‌هایی که در کسوت مسئولان، وضع زندگی رو به راهی دارند). گروه دوم اگر چه با گروه اول همدلی می‌کنند اما با شیوهی رفتار آن‌ها موافق نیستند.

قسمت سوم — داوری: احساس مثبت و منفی نسبت به کاظم و همزمانش. حالتی از احساس‌های دوگانه همدلی و دلسوزی از یک سو و تلقی مانع زندگی بودن از سوی دیگر.

۸— مفاهیم کلیدی

روایت، هویت‌یابی، انواع روایت

روایت و هویت‌یابی مفاهیم محوری‌اند و انواع روایت بحثی فرعی تلقی می‌شود.

۹— خلاصه‌ی درس

کلیه‌ی مطالبی که در قالب گفتار و نوشتار و سایر صورت‌های نمادین بر ما عرضه می‌شود و ما را از امری مطلع می‌سازد، به عنوان روایت شناخته می‌شود. روایت نقش محوری در مورد اطلاع ما از خود و دیگران و در نتیجه، در هویت‌یابی دارد. روایت‌ها را بر مبنای معیارهای مختلف می‌توان طبقه کرد؛ از جمله: منبع، نوع مواد مورد استفاده و میزان واقعی یا ساختگی بودن.

۱۰— پیشنهاد عناوین دیگر برای درس

نمونه‌ی پاسخ دانش‌آموزان

۱— روایت

۲— هر نفس نو می‌شود دنیا و ما/ بی‌خبر از نو شدن اندر بقا

۳— ساحل افتاده گفت گرچه بسی زیستم/ هیچ‌نه معلوم شدم آه که من کیستم

۴— من همانم که می‌اندیشم

۵— روایت و هویت‌یابی.

نمونه‌ی پرسش‌های درس

پرسش: مفهوم روایت را تعریف کنید؟

پرسش: نقش روایت در هویت‌یابی را با ذکر یک مثال توضیح دهید.

پرسش: روایت‌ها را بر مبنای میزان ساختگی یا واقعی بودن طبقه‌بندی کنید و سه نوع مهم روایت را نام ببرید. سپس آن‌ها را از جهت میزان ساختگی یا واقعی بودن با هم مقایسه کنید.

پرسش: سه نوع روایت تصویری را نام ببرید.

پرسش: در جای خالی، عبارت مناسب بنویسید.

آنچه در قالب گفتار و نوشتار و سایر صورت‌های نمادین بر ما عرضه می‌شود و ما را از امری مطلع می‌سازد، با عنوان ... شناخته می‌شود.

پرسش: در پی تجاوز آمریکا به عراق، تلویزیون ایران روایتی را به تصویر کشید که مردم عراق توسط آمریکایی‌ها مورد ضرب و شتم قرار گرفته بودند و گریه می‌کردند. در مقابل، رسانه‌های غربی نشان می‌دادند که مردم عراق جلوی پای آمریکایی‌ها گوسفند قربانی می‌کردند. تأثیر این دو نوع روایت را در شناختی که بینندگان از آمریکایی‌ها به دست می‌آورند، بررسی کنید.

پرسش: «هولوکاست» چه نوع روایتی است؟ تأثیر اعتقاد یا عدم اعتقاد به آن را در هویت‌یابی افراد و جوامع تحلیل کنید.

پرسش: اعتقاد به انتظار در بین پیروان ادیان مختلف، چه تأثیری در شناخت آن‌ها از خود و دیگران دارد؟

بهتر است خود را با کدام ویژگی‌ها تعریف کنیم؟

اهداف درس

- در پایان درس، انتظار می‌رود دانش‌آموز:
- ویژگی‌هایی را که فرد در معرفی خود یا دیگران از آن استفاده می‌کند، بشناسد.
 - ویژگی‌هایی را که فرد در معرفی خود از آن استفاده می‌کند، طبقه‌بندی کند.
 - رابطه‌ی مصرف و هویت‌یابی را در روند هویت‌یابی تحلیل کند.
 - در جهت رشد ویژگی‌های تولیدگری، خلاقیت و کارآفرینی در خود تلاش کند.
 - از تجمل‌گرایی به عنوان یک عنصر هویتی پرهیز کند.
 - نقش خلاقیت و تولیدگری را در روند هویت‌یابی تحلیل کند.
 - به مقایسه نسبت خلاقیت و تولیدگری در انواع فعالیت‌های هنری، اقتصادی و ... بپردازد.
 - میزان خلاقیت افراد را در دو دسته از جوامع توسعه یافته و توسعه نیافته با یکدیگر مقایسه کند.
 - تأکید بر ویژگی‌های اکتسابی را در تعریف خود (هویت) در جوامع مختلف مقایسه کند.
 - به تعریف خود براساس ویژگی خلاقیت و تولیدگری گرایش پیدا کند.
 - به ویژگی کارآفرینی در تعریف خود علاقه‌مند شود.
 - بر نوع مصرف به عنوان یک عنصر هویتی مهم تأکید نکند.

اجزاء درس

- ۱- عنوان پرسشی درس، ۲- فعالیت ورودی و متن درس تا آخر، ۳- انتخاب عنوان فرعی،
 - ۴- برای مطالعه‌ی بیشتر، ۵- فعالیت پایانی، ۶- مفاهیم کلیدی، ۷- خلاصه‌ی درس ۸- پیشنهاد
- عناوین دیگر برای درس.

نمونه‌ی تدریس

۱- عنوان پرسشی درس (بهتر است خود را با کدام ویژگی‌ها تعریف کنیم؟) / روش:

بارش مغزی

بعد از پاسخ به عنوان پرسشی، مانند درس اول، دانش‌آموزان پاسخ‌ها را تا پایان تدریس پیش خود نگه می‌دارند و در پایان، مجدداً به سؤال پاسخ می‌دهند. آن‌گاه پاسخ‌های اولیه‌ی خود را با پاسخ‌های پایانی مقایسه می‌کنند.

در این درس، استفاده از عنوان پرسشی از اهمیت زیادی برخوردار است؛ زیرا هدف این درس بیش‌تر تقویت نگرش‌های دانش‌آموزان در جهت تأکید بر ویژگی‌های اکتسابی و خلاق است تا ویژگی‌های انتسابی و غیرخلاق.

۲- فعالیت ورودی (مقایسه کنید) و متن درس تا آخر/ روش: بحث گروهی و پرسش و

پاسخ

هدف از انجام دادن این فعالیت، شناخت، فهرست کردن و طبقه‌بندی ویژگی‌هایی است که افراد با آن هویت می‌یابند؛ به همین دلیل، انجام دادن فعالیت، مقدمه‌ای است برای پرسش و پاسخی که با آن متن درس تا آخر تدریس می‌شود. فعالیت شامل سه قسمت است. در قسمت اول، هر گروه فهرستی از ویژگی‌هایی که افراد با آن، خود را معرفی می‌کنند، تهیه می‌کند. در قسمت دوم، این ویژگی‌ها را طبقه‌بندی کرده و در قسمت سوم، مبنای طبقه‌بندی را مشخص می‌کنند.

نمونه‌ی پاسخ دانش‌آموزان

دو نمونه از انجام دادن فعالیت توسط دانش‌آموزان، در دو جدول ارائه شده است. در ستون اول، ویژگی‌های مشابه (قسمت اول و دوم) و در ستون دوم، مبنای طبقه‌بندی (قسمت سوم) ارائه شده است.

گروه ۱

ویژگی	مبنای طبقه‌بندی
دختر	جنسیت
پسر عمو/ پدر	نسبت خویشاوندی
ایرانی بودن	ملیت
مخترع/ سازنده	خلاقیت/ نوآوری
مکانیک	مهارت
مسلمان	اعتقادی
عضو انجمن خوشنویسی	عضویت گروهی
زیبا/ قد بلند	جسمانی
متقی/ خوش اخلاق/ درستکار/ محبوب/ وطن پرست	اخلاقی
صاحب کارخانه	مالکیت
غمگین/ پسر شاد	روانی

گروه ۲

ویژگی	مبنای طبقه‌بندی
دختر/ پسر عمو/ پدر/ کدبانو/ مادر	نقش
مخترع/ سازنده/ مکانیک	فعالیت
ایرانی/ عضو انجمن خوشنویسی/ مسلمان بودن	عضویت گروهی
زیبا/ زشت/ قد بلند	جسمانی
محبوب/ شاد بودن/ خوش اخلاق	روانی
صاحب کارخانه	تملك
متقی	اعتقادی
وطن پرست	اخلاقی

نتیجه‌گیری و پرسش معلم: همان‌طور که ملاحظه می‌کنید، افراد خود را با ویژگی‌های مختلفی می‌شناسند و می‌شناسانند. این ویژگی‌ها را می‌توان به صورت‌های گوناگون طبقه‌بندی کرد. کتاب هم نوعی طبقه‌بندی از این ویژگی‌ها ارائه کرده است. دو مبنایی که کتاب به آن اشاره کرده، «مصرف» و «تولیدگری» است که در طبقه‌بندی‌های شما هم به چشم می‌خورد.

آیا می‌توانید درباره‌ی آن توضیح بیش‌تری ارائه کنید؟

پرسش: به نظر شما، بهتر است از کدام یک از دو ویژگی «مصرف» و «تولیدگری» برای معرفی خود استفاده کنیم؟ نظر خود را با دلیل بیان کنید.

پرسش اخیر با هدف تقویت نگرش مثبت به خلاقیت و تولیدگری طرح شده است؛ به همین دلیل، پرسش و پاسخ تا ترجیح ویژگی‌های با خلاقیت بیش‌تر بر ویژگی‌های دارای خلاقیت کمتر توسط دانش‌آموزان، ادامه می‌یابد.

پرسش: شما ویژگی‌ها را با معیارهایی چون جنسیت، نسب، مهارت، اعتقاد و نظایر آن طبقه‌بندی کردید. اکنون از شما می‌خواهم که مجدداً این ویژگی‌ها را در طول طیفی که روی تخته سیاه ترسیم می‌کنم، طبقه‌بندی کنید. یک طرف این طیف، فعال بودن و در طرف دیگر آن، عدم فعالیت فرد قرار دارد. منظور از فعال بودن فرد، این است که فرد در کسب آن ویژگی فعال بوده است. منظور از عدم فعالیت، این است که فرد برای کسب آن فعالیتی انجام نداده است.

نمونه‌ی طیف:

فعال بودن فرد ----- عدم فعالیت فرد

پرسش: با توجه به این طبقه‌بندی، اگر بخواهیم ویژگی‌ها را در دو طبقه قرار دهیم، نامی که برای هر طبقه انتخاب می‌کنیم، چه خواهد بود؟

پاسخ درست: اگر چه می‌توان ویژگی‌ها را در دو طبقه‌ی اکتسابی و انتسابی یا

اكتسابی - غيراكتسابی طبقه‌بندی کرد اما با توجه به تداخل اکتساب و انتساب در ویژگی‌هایی چون زیبایی، که هم وجه طبیعی دارد و هم اکتسابی، بهتر است از طبقه‌بندی بیش‌تر اکتسابی - بیش‌تر انتسابی استفاده شود. دلیل این که اکتسابی - انتسابی به صورت طیفی طرح شده است، همین است.

پرسش: با توجه به جایی که ویژگی‌ها در طیف اشغال کرده‌اند، اکنون آن‌ها را در دو طبقه قرار

دهید.

-
-
-

دقت داشته باشید که بعضی ویژگی‌ها به دلیل جایگاهی که در میانه‌ی طیف دارند، ممکن است از سوی دانش‌آموزان در هر دو مقوله طبقه‌بندی شوند.

در این مرحله می‌توان از دانش‌آموزان خواست تا عنوانی فرعی برای این قسمت پیشنهاد کنند. سپس معلم به تدریس درس با پرسش و پاسخ ادامه می‌دهد.

پرسش: فکر می‌کنید، بهتر است فرد خود را با کدام نوع ویژگی‌ها معرفی کند؟ اکتسابی یا انتسابی؟ نظر خود را با استدلال بیان کنید.

-
-
-

هدف از پرسش و پاسخ، اظهارنظر دانش‌آموزان و اقناع نسبی آن‌ها در ترجیح بعضی ویژگی‌ها بر بعضی دیگر است؛ به همین دلیل، نحوه‌ی اداره‌ی بحث توسط معلم از اهمیت زیادی برخوردار است. هر چند انتظار می‌رود که در اظهارنظر و استدلال، کلاس به ترجیح ویژگی‌های اکتسابی بر ویژگی‌های انتسابی برسد اما باید توجه داشت که با شرایط موجود در جامعه، این ترجیح نسبی است نه مطلق.

پرسش: دوست دارید بیش‌تر به کارهای همراه با خلاقیت درگیر باشید یا کارهای عادی و

تکراری؟ چرا؟

-
-
-

پاسخ درست: درگیری با کارهای خلاق؛ چون این نوع فعالیت‌ها با احساس
خشنودی و رضایت، احساس بالندگی، احساس مؤثر بودن و احساس تحقق خود یا
همان فردیت و استقلال همراه است.

پرسش: اکنون از شما می‌خواهم تا مواردی را ذکر کنید که در آن، افراد و شخصیت‌ها با
خلاقیت و نوآوری خود شناخته می‌شوند.

—
—
—

پرسش: به نظر شما افرادی که با خلاقیت شناخته شده و می‌شوند، در زندگی اجتماعی
مؤثرترند یا افراد عادی؟

—
—
—

پرسش: مؤثر بودن در این افراد چه احساسی ایجاد می‌کند؟

—
—
—

پرسش: با توجه به آثار فردی و اجتماعی، به نظر شما، بهتر است افراد تلاش کنند تا با
خلاقیت و نوآوری‌هایشان شناخته شوند یا با ویژگی‌های دیگر؟

—
—
—

این پرسش و پاسخ آن در جهت تقویت روحیه‌ی خلاقیت و کارآفرینی در
دانش‌آموزان است و جنبه‌ی نگرشی دارد.

پرسش: حال موضوع را در سطح جامعه مورد بررسی قرار می‌دهیم. کدام یک از این دو جامعه پیشرفته‌تر است: جامعه‌ای که در هویت‌یابی بر خلاقیت، به عنوان یک ویژگی مهم در تعریف «خود» تأکید می‌کند یا جامعه‌ای که اصراری بر این امر ندارد؟

—
—
—

پرسش: جامعه‌ای که بر خلاقیت تأکید می‌کند، در محیط مدرسه و کار برای افراد خلاق خود چه می‌کند؟ چه امکاناتی برای آن‌ها فراهم می‌کند؟

—
—
—

پرسش: در جامعه‌ی ما چه قدر این امکانات وجود دارد؟

—
—
—

پرسش: اگر جامعه‌ی ما برای خلاقیت ارزش زیادی قائل نیست، پیشنهاد شما برای تأکید بر خلاقیت چیست؟

—
—
—

در این جا معلم به نتیجه‌گیری از پاسخ دانش‌آموزان می‌پردازد و در محدوده‌ی بحث کلاس، نتایج را در زمینه‌ی آثار فردی و اجتماعی جمع‌بندی می‌کند.

۳- انتخاب عنوان فرعی

همان‌طور که اشاره شد، انتخاب عنوان فرعی در میانه‌ی پرسش و پاسخ انجام می‌شود. در این قسمت، نمونه‌ای از پاسخ دانش‌آموزان ارائه می‌شود.

نمونه‌ی پاسخ دانش‌آموزان

- طبقه‌بندی ویژگی‌ها
- ویژگی‌های اکتسابی و انتسابی
- ویژگی‌ها و فعالیت فرد
- انواع ویژگی‌ها

۴- برای مطالعه‌ی بیشتر

بعد از پرسش و پاسخ، معلم توضیح می‌دهد که یکی از مصادیق خلاقیت، که در زندگی امروزه اهمیت زیادی دارد، کارآفرینی است. سپس از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا متن را مطالعه کنند. معلم می‌تواند بر مبنای متن برای تقویت نگرش نسبت به کارآفرینی، پرسش و پاسخی حول این موضوع انجام دهد.